

[Statsministeren.]

kan komme for det danske Samfund; Muligheden for nye Krisetilstande er til Stede. Naar vi ser os om i Verden, er det ret nærliggende, at noget saadant kan ske. I den Situation er det naturligvis for Befolkningen en Beroligelse at vide, at det hverken er Venstre eller de Konservative, der skal regere under disse Kriser; thi hvis det var det, saa vidste Befolkningen, hvilket Vaaben der skulde tages frem; det var Kniven, hvormed der skæres i levende Kød, som ærede Medlemmer i sin Tid selv udtrykte det.

Men selv om man altsaa imødeser vanskelige Forhold, hvad jeg ingenlunde benægter at der kan være Grund til, saa tror jeg ikke, at man i mindste Maade gavner ved at søge Panikstemning tilvejebragt paa Forhaand; og jeg tror aldeles ikke, man gavner noget som helst nyttigt Formaal ved, saaledes som det er sket, at grave Talen om den høje Arbejds løn op igen, som navnlig det ærede Medlem Hr. Christmas Møllers Tendens maatte anses at være. Det er i øvrigt sikkert ogsaa et helt forkert Udgangspunkt, det ærede Medlem Hr. Christmas Møller valgte, naar han siger, at det, man er særlig ængstelig for, er den Prisfaldsbevægelse, der fortsættes. Jeg tror nu ikke, at Prisfaldets Betydning klares paa en saa let og overlegen Maade, som det ærede Medlem Hr. Christmas Møller klarede det paa. Der er sikkert meget af Verdensprisfaldet, som netop er Betingelsen for andre Landes fortsatte Produktion. For store Dele af dansk Produktion gælder det, at Prisfaldet derude i Verden netop muliggør den forholdsvis gunstige Stilling, Danmark i Øjeblikket har. Og for væsentlige Sider af Prisfaldet gælder det desuden, at det ligefrem er programmessigt tilsigtet og saare naturligt. Hvis vi ikke skulde have Prisfald under en Udvikling som den, der nu foregaar i Verden, ved jeg ikke, hvornaar vi skulde have Prisfald. I alle Produktioner, Landbrug og Industri, gaar Bevægelsen med Stormskridt fra menneskelig Arbejds kraft over til Maskiner, Teknik, Elektricitet o. s. v. Den dyre menneskelige Arbejds kraft erstattes af tekniske Hjælpemidler netop med det Formaal at billigøre Produktionen. Det er sagt Hundreder af Gange af de store Industrimænd rundt om i Verden, at dette maa være Udviklingslinien: billig Produktion ved Hjælp af den stærkest mulige Anvendelse af tekniske Hjælpemidler, derigennem forøget Afsætning og derigennem atter en Gang forøget Anvendelse af menneskelig Arbejds kraft. Det er den saakaldte Rationalisering; det er vel ikke helt undgaaet det ærede Medlem Hr. Christmas

Møllers Opmærksomhed, at der foregaar noget saadant. Den gaar sin Sejersgang, og det er der ingen menneskelig Magt, der kan hindre, selv om nogen vilde prøve paa det. At der i Arbejderkredse har hersket Tvivl og bange Anelser overfor denne Udvikling, er jo meget naturligt, thi man er med Rette i Tvivl om, hvornaar det sidste Led i Kæden vil komme, nemlig forøget Anvendelse af menneskelig Arbejds kraft. Thi dette Resultat af Udviklingen er stadig det usikre, som man fra den udpræget rationaliserede Industris Side hævder vil følge, men hvis Komme med Rette i nogen Maade betvivles af Arbejderne. Men da dette Prisfaldsspørgsmaal unægtelig har den Historie, saa er Problemet slet ikke, som det ærede Medlem Hr. Christmas Møller syntes at mene, Prisstigning og nedsat Arbejds løn. Nej, Problemet, som melder sig under den nuværende Tilstand, er for det første, om Mennesker derefter overhovedet kan finde Beskæftigelse mere, og dernæst, hvorledes man fjerner Rationaliseringens Ulemper for Befolkningerne. Det er med fuld Ret, synes jeg, at Arbejderklassen er begyndt at rejse Kravet om Forkortelse af Arbejdstiden og om fast Ferie for Arbejderne eller lignende, som paa anden Maade betyder Arbejdstidsindskrænkning — med fuld Ret, fordi Arbejderne ogsaa har Krav paa at opnaa en Formindskelse af den Arbejds løshed, der vokser med Rationaliseringen, med Maskinteknikken, med Prisfaldet, og som, i hvert Fald foreløbig, kun kan imødegaaes ved en Bevægelse i den Retning, jeg her nævner.

Jeg er enig med det ærede Medlem Hr. Hans Nielsen i hans Erkendelse af den Ro, hvorunder Arbejds forholdene har udviklet sig. Tiderne har i den Henseende ændret sig. Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere har ændret sig, hvilket naturligvis ogsaa kommer af den Udvikling, der har forandret hele Produktionssystemet i saa høj Grad. I stor Udstrækning drives nu virkelig Storproduktion i vore Dage under helt andre Former end tidligere. Aktieselskaberne maa, naar de drives ærligt og sundt, fornuftigvis ændre Vilkaar og Bedømmelse, og man hører jo ogsaa nu og da netop fra fremragende Mænd indenfor Aktieselskabsverdenen forstandige og forstaaende Udtalelser om Samarbejde, Samarbejde mellem Industriens Indehavere og Arbejderne, et Samarbejde, under hvilket man erkender, at Kortene maa lægges paa Bordet. For saa vidt forstandige og virkelige Ledere af store Foretagender, der ikke spekulerer, men virkelig producerer, vil ind i en saadan Udvikling, kan det fra Sam-